Palvelujärjestelmän uudistus VAIHE II – Tavoitteena taloudellisesti kestävä palvelujärjestelmä

Ahall 17.11.2026 § 381
6429/00.01.02.00/2026

Valmistelija(t) Jussi Lampi, puh. 044 714 2631, jussi.lampi(at)pshyvinvointialue.fi

Päätös

Hyvinvointialuejohtaja muutti päätösesitystään kokouksessaan seuraavasti:

Aluehallitus päättää:

1. Käynnistää palvelujärjestelmän uudistuksen II vaiheen valmistelun asiaselosteen ja siinä määritettyjen tavoitteiden mukaisesti.

2. Asettaa uudistukselle vähintään 15M€ kustannusvaikutustavoitteen.

3. Ohjata valmistelussa huomioimaan ministeriöiden ohjauksen irrottautua kuntakohtaisesta ja tiiviistä palveluverkosta. Valmistelussa huomioidaan perustason palveluiden, ja ennaltaehkäisevien ja varhaisten palveluiden vahvistaminen. Lisäksi kiinnitetään huomiota palveluiden saatavuuteen ja oikea aikaisuuteen. Hyvinvointialueen palvelujärjestelmä rakentuu kivijalka-, digitaalisten-, liikkuvien sekä osa-aikaisten palveluiden varaan asiaselosteen mukaisesti.

4. Ohjata erillisesti valmistelussa olevaa palvelustrategian päivitystyötä siten, että siihen tulevat linjaukset eivät ole ristiriidassa valmistelun kanssa.

5. Liittää uudistuksen toteuttaminen osaksi aluevaltuustolle erikseen päätettäväksi tulevaa alijäämien kattamisen lisäaikahakemus täydennystä.

Pekka Taipale teki vastaesityksen, että: Lisätään muutettuun päätösehdotuksen lisätään kohta 6: Muutokset tarkoittaisivat esimerkiksi siirtymistä mm. alueellisiin sote- ja perhekeskuksiin irti kuntapohjaisesta järjestelmästä muutos vähintään 8 alueellista sote- ja perhekeskusta, ja niitä täydentävä palvelurakenne, kuten digitaaliset ja liikkuvat palvelut sekä osa-aikaiset palvelut.

Kati Åhman kannatti Pekka Taipaleen vastaesitystä.

Puheenjohtaja totesi, että koska asiassa on tehty pohjaesityksestä poikkeava vastaesitys, suoritetaan asiassa äänestys.

Äänestyksessä JAA on pohjaesitys ja EI Pekka Taipaleen vastaesitys.

Äänestyksessä annettiin ääniä seuraavasti:

JAA-ääniä: 11

EI-ääniä: 2

JAA-ääniä antoivat: Tuula Väätäinen, Vesa Lötjönen, Sassa Suna, Riitta Raatikainen, Aino Kanniainen, Juha Pitkänen, Heikki Miettinen, Markku Rossi, Ahti-Pekka Vornanen, Pia Hedman, Merja Rautiainen

EI-ääniä antoivat: Pekka Taipale, Kati Åhman

Päätökseksi tuli hyvinvointialuejohtajan muutettu päätösehdotus.

Äänestyspöytäkirja on pöytäkirjan liitteenä.

Esittelijä

hyvinvointialuejohtaja

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää:

1. Käynnistää palvelujärjestelmän uudistuksen II vaiheen valmistelun asiaselosteen ja siinä määritettyjen tavoitteiden mukaisesti.
2. Asettaa uudistukselle vähintään 15M€ kustannusvaikutustavoitteen.
3. Ohjata valmistelussa huomioimaan ministeriöiden ohjauksen irrottautua kuntakohtaisesta ja tiiviistä palveluverkosta. Hyvinvointialueen palvelujärjestelmä rakentuu kivijalka-, digitaalisten-, liikkuvien sekä osa-aikaisten palveluiden varaan asiaselosteen mukaisesti.
4. Ohjata erillisesti valmistelussa olevaa palvelustrategian päivitystyötä siten, että siihen tulevat linjaukset eivät ole ristiriidassa valmistelun kanssa.
5. Liittää uudistuksen toteuttaminen osaksi aluevaltuustolle erikseen päätettäväksi tulevaa alijäämien kattamisen lisäaikahakemus täydennystä.

Ennakkovaikutusten arviointi

Pohjois-Savon hyvinvointialueen ETO (ennakoivan taloudellinen ohjaus) – menettelyssä ja aikaisemmassakin valtion ohjauksessa on kiinnitetty huomioita Pohjois-Savon vielä varsin tiiviiseen ja kuntapohjaiseen palveluverkkoon. Palvelujärjestelmän uudistamista tuleekin jatkaa, jotta valtion taloudellinen talouden ja toiminnan ohjauksen asettamiin tavoitteisiin päästään. Palvelujärjestelmän uudistuksen vaiheen II käynnistäminen on osa Pohjois-Savon hyvinvointialueen alijäämien kattamisen lisäaikahakemusta, ja on välttämätöntä käynnistää, jotta todennäköisyys välttää valtion ohjauksen syventyminen (ns. arviointimenettely) pienenee. Lisähakemusten kirjausten on oltava yksilöityjä ja sitovia eli uudistukselle tulee asettaa jo käynnistämisvaiheessa konkreettisia sisällöllisiä ja taloudellisia tavoitteita.

Palvelujärjestelmän uudistuksen vaihe II on keskeisiä toimenpiteitä, kun vastataan hyvinvointialueen haasteisiin kuten väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu, henkilöstön saatavuuden ongelmat ja alijäämien kattaminen sekä talouden sopeuttaminen.

Ennakkovaikutusten arviointi tehdään osana valmistelua. Aiemmat valmistelut eivät ole suoraa hyödynnettävissä vaan ne on tarpeen yhteensovittaa ja päivittää valtion ohjauksen, palvelustrategisten linjausten (12/26) ja ensimmäisten vuosien toiminnallisten kokemusten, toimintaympäristön ja taloudellisten reunaehtojen muutosten kanssa sekä valmistella kokonaisuutena.

Toimivallan peruste

Hallintosääntö § 36

Liitteet ja oheisaineisto

Esityslistan liitteenä:

Esityslistan oheisaineistona:

Valmistelu

Pohjois-Savon hyvinvointialueen ensimmäinen palvelujärjestelmän kokonaisuudistus suunniteltiin ja tuotiin päätöksentekoon vuosina 2023-2025. Pohjois-Savon hyvinvointialueen ETO (ennakoivan taloudellinen ohjaus) – menettelyssä ja aikaisemmassa valtion ohjauksessa on kiinnitetty huomiota Pohjois-Savon vielä tiiviiseen ja kuntapohjaiseen palveluverkkoon.

Palvelujärjestelmän uudistamista tulee jatkaa, jotta valtion talouden ja toiminnan ohjauksen asettamiin tavoitteisiin päästään. Palvelujärjestelmän uudistuksen vaiheen II käynnistäminen on osa Pohjois-Savon hyvinvointialueen alijäämien kattamisen lisäaikahakemusta, ja on välttämätöntä käynnistää, jotta todennäköisyys välttää valtion ohjauksen syventyminen (ns. arviointimenettely) pienenee.

<u>Vaihe II – käynnistäminen ja tavoitteet</u>

Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistuksen tavoitteena on tarvelähtöinen palvelujärjestelmä, joka huomioi alueelliset erityispiirteet. Palvelujärjestelmä on kokonaisuus, joka koostuu digitaalisista-, liikkuvista-, etä- ja lähipalveluista. Sille voidaan myös asettaa toiminnallisia tavoitteita, esim. palveluiden saatavuuden tai hoidon jatkuvuuden osalta.

Palvelujärjestelmän uudistuksen aiemmat päätökset on toimeenpantu aikataulussa (kts alla, R1-R3), hyvinvointialueiden toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi ensimmäisinä toimintavuosina ja talouden näkymät tiukentuneen entuudestaan. Vuosina(lle) 2026 ja 2027 on jo suunniteltu ja tuotu päätöksentekoon näitä päätöksiä täydentäviä palveluverkkoa sopeuttavia toimenpiteitä, jotta taloussuunnitelmakauden raamiin päästään.

Näistä syistä on selvää, että palveluverkon- ja järjestelmän yhtenäistämistä ja kehittämistä kokonaisuudessaan tulee jatkaa tulevina vuosina.

Palveluverkkoon kehittämiseen liittyviä laajempia toimenpiteitä on suunniteltu jo ensimmäisten päätösten (R1-R3) valmistelussa (skenaariotyöskentely; Avalt 17.06.2024 § 47; Avalt 16.12.2024 § 80), ja ovat nyt hyvä pohja seuraavan palveluverkkopäätöksen valmisteluun, kuitenkin päivitettynä nykytilan haasteilla, ensimmäisten vuosien toiminnallisilla kokemuksilla, toimintaympäristön muutoksilla (mm. taloudelliset reunaehdot) ja palvelustrategisin linjauksin (tavoite päätöksenteolle 12/26) sekä valmistella kokonaisuutena. Lisäksi valmistelussa huomioidaan toimeenpanossa olevat R4-R5 uudistukset ja niiden eri skenaariot (kts alla). Palvelujärjestelmän uudistuksessa huomioidaan palvelupuutteisiin vastaaminen, ennaltaehkäisy ja perustason palveluiden turvaaminen.

Aiemmin päätetyissä R1-R4 uudistuksissa valmisteltiin kaikissa 3 skenaariota, jossa vastaanottotoiminnan, perhekeskustoiminnan ja osastotoiminnan palveluverkon sekä alueellisen erikoisairaanhoidon kattavuus vaihteli. Tiukimmat skenaariot edellyttävät nykyiseen verrattuna merkittäviä muutoksia kaikkien toimintojen osalta nykyiseen palveluverkkoon. Valmistelun osalta tämä tarkoittaa sitä, että lähtökohtana on esimerkiksi aiempien valmistelujen kaltaiset tiukimmat skenaariot. Muutokset tarkoittaisivat esimerkiksi siirtymistä mm. alueellisiin sote- ja perhekeskuksiin irti kuntapohjaisesta järjestelmästä (esim. 6-8 alueellista sote- ja perhekeskusta, ja niitä täydentävä palvelurakenne, kuten digitaaliset ja liikkuvat palvelut sekä osa-aikaiset palvelut). Myös osastoverkko tiivistyisi nykyisestä. Aiemmat valmistelut eivät ole kuitenkaan suoraan hyödynnettävissä, vaan ne on tarpeen yhteensovittaa valtion ohjauksen, palvelustrategisten linjausten (12/26), ensimmäisten vuosien toiminnallisten kokemusten ja toimintaympäristön muutosten kanssa (mm. taloudelliset reunaehdot) sekä valmistella kokonaisuutena. Työskentelyssä huomioidaan R4-R5 toimeenpano. Mahdollinen taloudellinen tavoite kustannusvaikutusten osalta on karkeasti n. 15 M€ (arvioiden aiempien valmistelujen eri skenaarioista; tarkentuu valmistelussa).

Vaiheen II valmistelussa tarkastellaan Pohjois-Savon alueellisen vastaanottotoiminnan, suun terveydenhuollon, perhekeskustoiminnan, osastotoiminnan ja alueellisen erikoissairaanhoidon palveluverkkoa ja palvelujärjestelmää kokonaisuutena.

Palvelujärjestelmän uudistuksen vaihe II käynnistetään Q4/2026 ja tavoitteena on saada päätöksentekoon 2027 ensimmäisellä puoliskolla. Uudistuksen valmistelua varten perustetaan poliittinen ohjausryhmä.

<u>Aiemmat päätökset</u>

Palvelujärjestelmän uudistamisohjelma koostuu viisi kokonaisuudistusta:

R1. Vastaanottotoiminnan ja alueellisen erikoissairaanhoidon sekä aikuissosiaalityön uudistus; Toimeenpanossa; Avalt 17.6.2024 § 47 (Aluevaltuusto Pöytäkirja 17.06.2024/Pykälä 47 | Dynasty tietopalvelu : Pohjois-Savon hyvinvointialue)

R2. Osastohoidon, asumisen ja kotiin vietävien palveluiden uudistus; Toimeenpanossa; Avalt 17.6.2024 § 47 (Aluevaltuusto Pöytäkirja 17.06.2024/Pykälä 47 | Dynasty tietopalvelu : Pohjois-Savon hyvinvointialue)

R3. Perhe- ja vammaispalveluiden uudistus; Toimeenpanossa; Avalt 16.12.2024 § 80 (Aluevaltuusto Pöytäkirja 16.12.2024/Pykälä 80 | Dynasty tietopalvelu : Pohjois-Savon hyvinvointialue)

R4. Erikoissairaanhoidon ja yliopistollisen sairaalan uudistus; Toimeenpanossa; Avalt 05.05.2025 § 29 (Aluevaltuusto Pöytäkirja 05.05.2025/Pykälä 29 | Dynasty tietopalvelu : Pohjois-Savon hyvinvointialue)

R5. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistus; Toimeenpanossa; Avalt 23.03.2026 § 4 (Aluevaltuusto Pöytäkirja 23.03.2026/Pykälä 4 | Dynasty tietopalvelu : Pohjois-Savon hyvinvointialue)